

105848

SUMMARISK OVERBLIKK

Den politiske forberedelse av okkupasjonsstøret.

Den 3. april 1940 klokken 18,30 møtte utenriksminister von Ribbentrop til konferanse i Rikskanselliet og ble av Hitler strengt sub rosa underrettet om at der tidlig om morgenen den 9. april ville bli innledet en okkupasjon av Danmark og Norge. Generaloberst Keitel ble tilkalt til konferansen. (1)

Men først den 6. april tillot Hitler sjefen for overkommandoen, Keitel, å informere en utvalgt liten gruppe innen selve utenriksministeriet om det angrep han hadde fastsatt fire dager tidligere. von Ribbentrop anmodet direktøren i ministeriet, baron von Weizsäcker, og sjefen for den juridiske avdeling, understatssekretær Friedrich Gaus, om å føre forhandlingene med representantene for overkommandoen samme ettermiddag. Herunder overleverte Keitel personlig ferdig utarbeide instruksjoner til bruk ved den planlagte koe dinering av de militære, politiske og krigsøkonomiske tiltak. Disse dokumenter var datert den 4. april. (2) Geheimeråd Werner von Grundherr, som var sjef for den politiske avdeling Skandinavia og Finland ble ikke orientert om de forestående skritt. Han fikk først vite om aksjonen etter at den var satt i verk. (3)

Da Hitler den 21. februar 1940 bestemte seg for å utnevne generaloberst von Falkenhorst til å lede en eventuell gjennomføring av operasjonene mot Norge (og Danmark) var også forutsetningene tilstede for i fullt mon å trekke opp linjene for den politiske, økonomiske og forvaltningsmessige tiltak man måtte sette iverk i forbindelse med invasjonen. Inntil Hitler etter forslag av hærens personalkontor oppnevnte von Falkenhorst hadde han utsett seg en annen kandidat til å lede for tilsynet, en reservemajor fra artilleriet uten tjeneste etter første verdenskrig, en SA-fører som var så godt som ukjent innen generalstabskretser hans navn var visstnok Lancenne. (4) Årsaken hertil var nok Hitlers mistillit til generalene fra de mange stridigheter i løpe av senhøsten og vinteren og kanskje særlig årsaken syntes på Norgesaksjonens særegne karakter. Dessuten må man regne med at den politiske plan, som etter Altmarkaffæren ble

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXXXX~~

skrinlaet,

2)

skrinlagt etter Alt arkafføren (5) , kan ha influert Hitler op fatning av hvilken offiser som ville vere særlic egnet til å løse oppgaven . Men ingen av de få offiserene som hadde ~~kommandert~~ ^{ledet} ~~ledet~~ ^{ledet} Hitlers plan , fikk noe videre rede på motivet . Det ville heller ikke ha vært i samsvar med Hitlers strenge instruksjer om hemmeligholdelse om han hadde latt noen titte seg i kortene i et sådant spørsmål.

Fire uker tidligere hadde Hitler funnet frem til det som skulle vise seg å bli den endelige organisasjonsmessige rammene og forbe redelsen av okkupasjonen av Danmark og Norge . Den 23. januar ga han ordre til sin strategiske planleggingsstab om at arbeidet bare skulle foregå i overkommandoen (OKW) , ikke hos de respektive staber for hær, ~~xxx~~ marine og flyvåpen.(6) . Dagen etter ble det bestemt hvordan den enkelte stab skulle sammensettes.(7) Og deretter ble saken forelagt generalsekretær Keitel , som underskrev ordren den 27. januar .(8)

Ifølge Hitlers ordre av 23. januar og Keitel formelle direktiv 4 dager senere ble det slått fast at forberedelsen skulle skje under Hitlers umiddelbare personlige kontroll og innflytelse, at der skulle dannes en arbeidsstab som skulle ut danne kjernen i den kommende operasjonsstab, at der fra de tre overkommandoer (hær , marine ,flyvåpen) skulle oppnevnes en offiser for å ta seg av den operative påanleggning ~~føzzzzzz~~ på vegne av sitt våpen innen særstaben og at der dessuten skulle oppnevnes en offiser til å ta seg av de alminnelige spørsmål vedr. administrasjonen av det okkuperte område.

Den operative særstab fikk følgende sammensetning:

fra marinen : kommandør Theodor Krancke ,
 " flyvåpnet: oberst Robert Knauss (de første dager, ^{majør Boenecke})
 " hæren : major Werner v. Tippelskirch .

Staben ble introdusert i overkommandoen den 5. februar . Men ennå var der ikke oppnevnt noen representant for flyvåpnet.(9) Og von Tippelskirch meldte seg ~~først~~ den 10. s.m. (10) . Således kunne et koordinert samarbeide for de forskjellige våpengrener først starte etter den 10. ~~februar~~ slik at denne stab fikk arbeide nøyaktig 14 dager før von Falkenhorsts stab overtok den 24. februar , idet særstabens personale ble inkorporert i Gruppe XXI .

Særstaben hadde utelukkende operative og strategiske planleggingsoppgaver . Den offiser som ifølge Weitzels direktiv skulle ta seg av de administrative spørsmål som okkupasjonen reiste , ble ikke knyttet til særstaben. Innen overkommandoen var den militære planleggingsstab under ledelse av general Alfred Jodl Hitlers viktigste militære organ. Jodls nestkommanderende oberst Warlimont , var sjef for

den såkalte Abteilung

L (Landesverteidigung), hvilket vil si det kontor som foresto det daglige arbeide , utarbeidelsen av de direktiv som var resultatet av konferansene mellom Hitler og Jodl - eller som utarbeidet forslag for fremleggelse for Hitler. Det fjerde kontor i avdelin L var Quartiermesiserabteilung (Gruppe IV) hvis oppgave det bla. a. var å ~~utvikle~~ behandle de militærpolitiske spørsmål for den strategiske planleggingsstab, ~~forberede de nødvendige diplomatiske skritt og forfatte de nødvendige forordninger.~~ I egenskap av leder for ~~avdelin~~ denne avdeling fikk daværende oberstløytnant Hermann Böhme (11) i oppdrag å forberede de nødvendige diplomatiske skritt og forfatte utkast til de forfaltningmessige forordninger som kunne komme på tale. Resultatene skulle først forelegges for utenriksministeriet kort forut for invasjonen. Hitler hadde forbeholdt seg å bestemme tidspunktet for når dette skulle skje.

Under forberedelsen av de diplomatiske og politiske tiltak gikk man ut fra forutsetningen om at man tok sikte på en fredelig (kampflos) okkupasjon av Danmark og Norge i forbindelse med og i forståelse med vedkommende lands regjeringer. (12) . Man tenkte seg herunder et faktisk forløp som svarte til det som ble situasjonen i Danmark. Under disse omstendigheter var det opprinnelig ikke meningen hverken å sette inn sivile Rikskommissærer fra partiet eller å gi de militære sjefene en sivil forvaltningskompetanse som gikk utover det selve de militære operasjoner krevet . Administrasjonen skulle i alminnelighet bli hos den danske og norske regjering og av dem skulle tyskerne forlange pasifisering og imøtelse av de militære krav.

Som Tysklands politiske representanter hos de andre regjeringer skulle der oppnevnes " Bevollmächtigte des Reiches " , som skulle opptre i politiske anliggender på vegne av den tyske regjering og samtidig være en liaison

side 4 .

; mellom de militære sjefer og de to regjeringer . Det mål man hadde for øye var å oppnå enighet med diplomatiske midler. Avdeling L tok derfor sikte på å benytte seg av menn fra utenriksministeriet. I hvertfall lå denne tanke til grunn for de planer man i sin tid skulle overlevere utenriksministeriet og de var blitt sanskjonert av generaloberst Keitel og Hitler. Inntil operasjonene tok til fikk i hvertfall ikke oberstløytnant Böhme kjenskap til at Hitler ville oppnevne sivile riks kommissærer fra partiet .

I de opprinnelige utkast til løsning av de politiske , økonomiske og fo valtningsmessige spørsmål i forbindelse med invasjonen og okkupasjonen , var det forutsatt at de tyske ministre i Oslo og København skulle knyttes til de militære sjefer som deres "Beauftragte ". Den 11. eller 12. mars ga imidlertid Hitler ordre om at von Falkenhorsts ordregivning var helt militært og at han skulle holde stabens virksomhet ~~innskrenket~~ strengt innen denne ramme. (13) De øvrige forholderegler ville bli gjennomført av særskilte sivile organer etter Hitler egne direktiver .(14) . Ser man denne ordre på bakgrunn av de tidligere utkast til løsning av det politiske opplegg , synes det klart at Hitler ikke ville overlate oppgaven til ministrene i Oslo og København , men ønsket å benytte særskilte superintendenter . Påpekningen av det ønskelige i å oppnevne de befullmektigede så tidlig at de kunne få anledning til å konferere med medlemmene av Gruppe XXI før staben flyttet fra Berlin til Hamburg hvor hovedkvarteret skulle være under overfarten og landsetningene , viser at dette opprinnelig var forutsetningen. (15)

Oberstløytnant Böhme bekrefter riktigheten av dette. Som det fremgår av et notat fra avdeling L (IV) den 1.4.1940 (16) hadde det under den forberedelse som fant sted uten utenriksministeriets medvirken eller viten , ikke vært tanken å benytte seg av de tyske ministre i Köpenbhan og Oslo som "Bevollmächtigte des Reiches " . At man ikke ville gjøre bruk av ministrene , skyldtes visstnok hensynet til security. Ministrene skulle hverken kalles til Berlin eller bli forhåndsorientert om okkupasjonsplanene . Personvalget ble overlatt utenriksministeren - respektive Hitler etter hans forslag . Avdeling L forutsatte herunder - slik som det også fremgår av notatet den 1.4.40 at det skulle være befullmektigede fra utenriksministeriet . Notatet tok nettopp sikte

side 5.

på å sørge for at de befullmektigede man oppnevnte, fikk anledning til å konferere med de militære sjefer fra Gruppe XXI før operasjonene.

De informasjoner og utkast som skulle overleveres utenriksministeriet, ble avsluttet og datert av avdeling L den 2.4.1940. Dagen etter undertegnet generaloberst Keitel et brev til von Ribbentrop - et følgeskriv til de forskjellige dokumenter ~~xxxxxx~~ med bilag fra avdeling L. Overleveringen i utenriksministeriet fant først sted den 6. april (17). Årsaken til at man ventet så lenge var utelukkende ønsket om å sikre hemmeligholdsens av planene best mulig. Tropp- og materielltransporter var igang allerede fra 1. april. Men Hitler ville orientere de ikke-militære tjenestesteder sent som mulig for å hindre at der kunne komme ut noen opplysninger som kunne føre til at man trakk slutninger fra disse troppebevegelser. Inntil den 6. april fant der således neppe sted noen drøftelser om personvalget, da hverke von Ribbentrop eller noen andre personer fra partiet kjente til ~~xxx~~ operasjonene var igang. (Det omtalte brev av 3. april fra Keitel fikk Ribbentropp visstnok ikke overleveret under konferansen hos Hitler samme dag og årsaken måtte utvilsomt være ~~xxxxxxx~~ faren ved å gi fra seg et dokument om planene for strengt nødvendig, endog om det skulle være til lappens utenriksminister! (18))

Ifølge p. 3 i skrivelse fra avdeling L til utenriksministeriet, datert 2.4.40, bestemmes det at generalmajor Himer og oberstlöytnant Pohlman skal sendes sammen med de befullmektigede ~~representanter~~ til respektive København og Oslo. Her har man et ytterligere bevis på at avdeling L under forberedelsen forutsatte at ministerene ikke skulle utnevnes, men andre diplomatiske representanter fra Berlin. I punkt 10 i skrivelsen av 2.4. inntok man et krav som allerede var fremholdt i ~~xxxxxx~~ nevnte notat av 1. april. nemlig om en personlig kontakt mellom de befullmektigede og de militære sjefer før avreisen.

Etter at utenriksminister von Ribbentrop hadde fått seg overlevert dokumentene fra avdeling L den 6. april fant der sted en konferanse mellom understatssekretær Gaus og oberstlöytnant Böhme den 6. april - hvorunder de diskuterte og foretok den endelige redaksjon av utkastene fra avdeling L. Blandt utkastene var også direktivene til de "bevollmæktigte des Reiches". På dette tidspunkt var det allerede

sid 6 .
 -----

truffet bestemmelse om at ministrene i København og Oslo skulle utnevnes til befullmektigede og at Gaus og Böhme i fellesskap skulle sette opp direktivene for ministrene . Hitlers beslutning om å opnevne ministrene må derfor ha falt omkring den 6. april. Og grunnen til det var åpenbart ønsket om best mulig hemmeligholdelse å da det ville virke uønsket om der kom høy re diplomatiske representanter til de to hovedsteder . På den annen side antaok man at med ved å opnevne de faste ministre ville ha størst sjans til å komme til en fredelig ordning. Under samtalen mellom Gaus og Böhme var det ihvertfall ikke tale om å benytte på folk som befullmektigede .

Under konferansen ble det ytterligere oppnådd enighet om å la generalmajor Wimer og oberstlöytnant Pohla overbringe direktivene . De to offiserer skulle reise fra Berlin om aftenen den 7. april kamuflert som embedsmenn fra et sivilt departement og overlevere ministrene deres direktiver kl. 23 den 8. april . Ved å sende de to offiserer skulle man da samtidig sikre den nødvendige personlige forbindelse mellom de befullmektigede og de militære overkommandoer.

Notiser til summarisk oversikt .

- 1.) Generaloberst Jodls dagbok av 3.4.1940
- 2.) Dr. Friedrich Gaus' erklæring for Nürnbergdomstolen ifølge NG 3944 .
- 3.) von Grandheims erklæring for Nürnbergdomstolen samt opplysn. til forf.
- 4.) Generaloberst Robert Knauus har opplyst her m til forf. den . jfr. Allg.schweizerische Militär & Zeitschrift Heft. 11 1949 s. 811 .Forfatteren av artikkelserien:Der Feldzug in Norwegen er 1940; er gen.ober Knauus ifølge hans egen og red. oppl. "erien løper ut signaturet X X X . Videre bekreftet av gen. Warlimont i brev av , samt muntlig opplyst under konf. 29. sept. 1954. Om navnet uttaler Warlimont i brev av juli 1956 : " Es will mir scheinen , dass der "ame Lancelle der von Hitler genannte gewesen ist. Sein Dienstgrad als "ajor oder seine Stammwaffe Artillerie hatte mit Quisling gewiss nichts zu tun. Es ist viel mehr zu vermuten , dass ~~Kikkax~~ dieser ehemaliger Offizier Hitler aus "artei.kreisen bekannt geworden war und seine Aufmerksamkeit aus mir unbekanntem Gründen erregt hatte . "
- 5.)
- 6.) Parl. Kom. Dok:
- 7.)
- 8.) :::::
- 9.) Jodls dagbok den 5.2.40.
- 10.) Halders dagbok 10.2. 40.
11. Generallöytn. Böhmes ~~redegjørelse~~ redegjørelse av eg. ark. Gen.l. Hermann Böhme ikke å forveksle med generaladmiral Hermann Boehm og generaloberst Böhme , som var den siste sjef for Wehrmacht i Norge og som begikk selvmord under sitt fangeopphold i Nürnberg.
- 12.) ~~Rekx~~ Parl. Kom. dok. jfr. Böhmes brev av
- 13.) Parl. Kom. dok.
- 14.) " "
- 15.) " "
- 16.)
- 17.) Gaus redegjørelse jfr. note
- 18.) Ribbentros forkl. for Nürnbergdomst.